

 Santiago de Compostela: Caminos del saber, del andar y del creer, XII Międzynarodowy Kongres Studiów Jakubowych (Santiago de Compostela, 23-26 marca 2022), Paolo Caucci von Saucken, Manuel Castiñeiras (red.), Xunta de Galicia, Turismo de Galicia, Santiago de Compostela, 2023, s. 582.

Publikacja *Santiago de Compostela: Caminos del saber, del andar y del creer* (pl. *Santiago de Compostela: Drogi poznania, kroczenia i wiary*) powstała jako owoc XII Międzynarodowego Kongresu Studiów Jakubowych (hiszp. *XII Congreso Internacional de Estudios Jacobeos*), który miał miejsce w dniach od 23 do 26 marca 2022 r. w stolicy hiszpańskiej Galicji. Spotkania te odbywają się już od trzydziestu lat, bowiem pierwsze rozpoczęło się w listopadzie 1993 r. Znamienne jest, że gromadzą one licznych naukowców zajmujących się fenomenem *camino de Santiago*, jego popularyzatorów, sympatyków oraz pielgrzymów z całego świata.

Kongres z 2022 r. zgromadził ponad czterdziestu badaczy pochodzących z kilku krajów europejskich, ale także i z tych oddalonych o tysiące kilometrów od Hiszpani, to jest z Japonii i Stanów Zjednoczonych. Prelegenci przybyli z prestiżowych międzynarodowych uniwersytetów, instytucji i ośrodków badawczych, takich jak Uniwersytet w Perugii (Włochy), Uniwersytet Katolicki w Angers (Francja), Uniwersytet w Pittsburghu (USA), czy Uniwersytet Chou (Japonia). Polskę reprezentował ks. prof. dr hab. Piotr Roszak z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, którego referat znajdziemy w omawianej publikacji. Obradami kierowali Paolo Caucci von Saucken oraz Manuel Castiñeiras. Ci znawcy tematyki jednocześnie odpowiadają za wydanie tekstu pokonferencyjnego. Zawiera on treści referatów przedstawionych w trakcie czterech dni trwania spotkania. W sposób interdyscyplinarny omawiają one tematy związane ze szlakiem św. Jakuba. Poruszono m.in. zagadnienia historyczne i architektoniczne związane z katedrą w Santiago de Compostela, omawiano portugalską kopię Kodeksu Kalikstyńskiego, porównywano

przekazy o pielgrzymowaniu od średniowiecza do współczesności, a nawet poruszono kwestie duszpasterskie i teologiczne związane z ideą wędrowania do grobu Apostoła.

Przedstawiana publikacja treści z XII Międzynarodowego Kongresu Studiów Jakubowych została podzielona na dziesięć części. Pierwsza z nich zawiera wystąpienia przewodniczących konferencji, które mają charakter wprowadzający, wyznaczając kierunek podjętych rozważań i dając mu odpowiednie tło historyczne. Paolo Caucci von Saucken w swoim przemówieniu inauguracyjnym zaznaczył: „celem jest ustanowienie *status quaestionis* poruszanych zagadnień, aby określić solidne podstawy, na których można budować naukową i praktyczną przyszłość pielgrzymek”¹ (s. 32). Pozostałe dziewięć części porządkuje tematycznie dwadzieścia sześć opublikowanych referatów. Wyróżniono między innymi teksty zajmujące się katedrą w Composteli, nazwaną stałym domem św. Jakuba Apostoła. Opisują ją one z perspektywy jej waloru historycznego i artystycznego, co uwypukla poddanie jej ostatnio licznym renowacjom (Ricardo Aroca, Kathryn Brush, Xerardo Estévez, Henrik Karge, Adrián Martín, Daniel Lorenzo, Carles Sánchez Márquez, Ramón Yzquierdo Peiró). Następnie przedstawiono wyniki badań nad *Codex Calixtinus* (lub *Codex Compostellus*, Księga świętego Jakuba), kamieniem węgielnym tradycji jakubowej (Maria José Azevedo Santos, Laura Ramello, Adeline Rucquoi, Alison Stones). Zajęto się również historycznymi zapiskami literatury podróżniczej, które być może stanowią najbardziej bezpośrednią dokumentację ruchu pielgrzymkowego do grobu św. Jakuba, ponieważ są one relacją żywego wspomnienia *camino* zdobytego oczami, doświadczeniami i emocjami pątnika. W tym kontekście ukazano, jak zmienił się przekaz relacji ze szlaku za pomocą mediów społecznościowych (Christophe Alcantara, Klaus Herbers, Peter Rückert, Lisa Walleit). Dalej w jednym z kolejnych bloków referatów zgromadzeni badacze podkreślili także fakt, że ruchu związanego ze ścieżkami wiodącymi do Composteli nie można rozpatrywać wyłącznie w wymiarze samego miasta jakubowego, samej Galicji czy nawet tylko Hiszpanii, ale obecnie stał się on zjawiskiem globalnym. Zauważono, że rosnąca liczba pielgrzymów spoza Europy znacząco wpływa na wagę i popularność Santiago de Compostela (Rosanna Bianco, Anna Sulai Capponi, Franco Cardini, Paolo Giulietti, Satoko Nakajima, Giorgio Otranto). Dla poszerzenia perspektywy badawczej istotne jest także to, że wśród publikowanych tekstów nie pominięto tych ukazujących specyficzne i istotne aspekty kulturalne, teologiczne oraz duszpasterskie związane z *camino de Santiago*, bowiem dla dużej części osób podążanie szlakiem jakubowym ma również charakter pątniczy i ubogacający ducha (Paolo Asolan, Mario Crecente Maseda, Piotr Roszak, Manuel Vilar Álvarez). Zbiór artykułów kończy się tekstami poruszającymi zagadnienie komitetów, bractw, ośrodków badawczych i wystaw związanych z pielgrzymowaniem do grobu św. Jakuba. Jasno pokazują, że mają one istotną rolę w organizacji i promocji fenomenu compostelańskiego i idei z nim związanych (Francisco Javier de Almozara Valenzuela, Paolo Caucci von Saucken, Francisco Singul).

¹ Hiszp.: „se quiere hacer un *status quaestionis* del problema, para definir bases sólidas sobre las que se pueda construir el futuro científico y práctico de las peregrinaciones”.

Santiago de Compostela: Caminos del saber, del andar y del creer to publikacja pokonferencyjna, która jest skierowana do badaczy i sympatyków tematyki związanej z pielgrzymowaniem szlakiem św. Jakuba. Ze względu na swoją zawartość i formę wydania spełnia swoją funkcję popularyzacyjną co to treści przedstawionych na Kongresie. Dzięki temu, że można ją pozyskać nie tylko w formie drukowanej, ale także elektronicznej, zapewne dotrze ona do większej liczby czytelników i zostanie zapamiętana na dłużej. Należy dodać, że każdy z opublikowanych tu tekstów spełnia wymogi artykułu naukowego pod względem zastosowanej formy, języka, metodologii i przedstawienia użytych źródeł. Treść niektórych z nich dodatkowo wzbogacają liczne grafiki, wykresy lub materiały fotograficzne związane z poruszonym zagadnieniem. Jest to na pewno wartość dodana całej publikacji. Niektórym osobom sięgającym po ten zbiór artykułów może brakować indeksu rzeczowego. Alfabetyczny spis poruszanych problemów pomaga w poszukiwaniach wybranych zagadnień. Trzeba także zauważyć, że dla polskiego czytelnika zapoznanie się z omawianymi treściami na pewno utrudni ich publikacja wyłącznie w języku hiszpańskim.

Faktem jest, że pielgrzymowanie szlakiem św. Jakuba jest tematem coraz bardziej popularnym i znanym. Hiszpańskie słowo *camino* staje się coraz mniej obce dla ludzi mieszkających w Europie i poza nią, a w języku polskim już trwale zaczęło być synonimem pieszej pielgrzymi do grobu Apostoła. Z tego powodu publikacja treści XII Międzynarodowego Kongresu Studiów Jakubowych wpisuje się w ten trend, a jej lektura daje szansę na rozwinięcie i pogłębienie wiedzy na temat fenomenu *camino de Santiago*. Bowiem treści referatów tu zawartych nie tylko są przydatne do zbadania przeszłości szlaku św. Jakuba, ale również ukazują konieczność jego ochrony i promocji. Co ważne, publikacja nie koncentruje się tylko na sferze materialnej *camino*, ale także i może przede wszystkim prezentuje wyjątkowe jego wartości, takie jak duchowość, gościnność czy solidarność. To one zadecydowały o tym, że Santiago de Compostela stało się ostatecznym celem pierwszego Europejskiego Szlaku Kulturowego.